

<https://faktalink.dk/titelliste/den-kolde-krig/afslutningen-pa-den-kolde-krig>

Afslutningen på Den Kolde Krig

Hvad var perestrojka og glasnost?

Sovjetunionen var i midten af 1980'erne markant svækket af bl.a. krig i Afghanistan, ulykken på atomkraftværket i Tjernobyl i 1986 og af økonomisk krise. *Perestrojka* betegnede de økonomiske reformer, som Sovjetunionens nye leder Mikhail Gorbatsjov indførte i Sovjetunionen fra 1986. *Glasnost* betegnede den åbenhed og offentlighed, som reformerne skulle foregå i. Gorbatsjov ønskede at trække Sovjetunionen i en mere demokratisk og økonomisk effektiv retning, men uden at indføre vestligt demokrati og markedsøkonomi. I udenrigspolitikken begyndte Sovjetunionen at følge et princip om ikkeindblanding i andre landes interne affærer, hvilket blev helt afgørende for de relativt ublodige østeuropæiske revolutioner i 1989. Mikhail Gorbatsjov modtog Nobels fredspris i 1990.

Østtyskere kravler op på Berlinmuren ved Brandenburger Tor den 10. november 1989.

Foto: Scanpix

Hvad var de folkelige revolutioner i Østeuropa?

Især i Polen var der under Den Kolde Krig ulmende uro og modstand mod den førte sovjetkommunistiske politik. Stalin havde engang udtalt, at forsøget på at indføre kommunisme i Polen var som at sadle en ko. Den forbudte fagforening Solidaritet (*Solidarnosc*) havde siden 1980 udfordret kommunisternes monopol på magten. I løbet af 1988 var der udbredte strejker og politisk uro, og samtidig kæmpede Polen med økonomisk krise. I et forsøg på at bevare magten besluttede regeringen at lovliggøre Solidaritet og gennemføre valg til et mindretal af pladserne i parlamentet. Solidaritet vandt en jordskredssejr ved valget i 1989, og da dets leder Lech Walesa fik overtalt to mindre kommunistiske partier til at støtte op om sig, var Sovjetkommunismens fald i

Polen en realitet. Siden fulgte revolutioner i Ungarn, DDR, Tjekkoslaviet. De forløb fredeligt, folkeligt og mange gange også ganske festligt. Berlinmurens fald i 1989 står som det ikoniske billede på Sovjetkommunismens fald i Østeuropa. Kun i Rumænien udviklede revolutionen sig voldeligt, og flere tusinde døde under den korte opstand i december 1989.

Hvordan forløb Sovjetunionens opløsning?

Den reformvenlige sovjetiske leder Gorbatsjovs reformer, der skulle have ført Sovjetunionen ind i en ny tidsalder, var i 1990 ved at komme ud af hans kontrol. Nationale bevægelser i flere stater krævede løsrivelse fra Sovjetunionen, økonomien var i frit fald, og Gorbatsjov så mere og mere svag ud. I august 1991 forsøgte en gruppe konservative kommunister at tage magten i Sovjetunionen ved et militærkup. Gorbatsjov og hans familie blev holdt indespærret, men til gengæld sluttede folket og militæret op omkring hans rival Boris Jeltsin, der hurtigt fik afværget kupforsøget. Jeltsin fremstod nu som den reelle leder, og han erklærede i december 1991 Rusland uafhængigt. Dermed blev Sovjetunionen opløst.

Hvad medførte Sovjetunionens opløsning?

Europa gik i samme periode fra at være delt op i to blokke mod en højere grad af integration. Dette skete mest tydeligt ved Tysklands genforening i 1990. Det andet store integrationsprojekt var EU's udvidelser mod øst, der begyndte i 2004 og omfatter tidligere østbloklunde som Polen, Ungarn og senere Rumænien, nogle af de nye stater i Østeuropa som Slovakiet og Slovenien samt de tidligere sovjetrepublikker Estland, Letland og Litauen. Kommunismens fald gav medvind til nationale bevægelser i de tidligere østbloklunde og de tidligere sovjetrepublikker. Jugoslavien blev opløst i en stribe nye lande, men først efter blodige og langvarige borgerkrige, der stadig trækker spor i regionen.

Markerede Sovjetunionens opløsning 'afslutningen på historien'?

Efter Sovjetunionens opløsning stod USA tilbage som den eneste supermagt med global indflydelse, mens demokratiet og markedsøkonomien så ud til at være det, hele klodens befolkning ville have. Den Kolde Krigs afslutning blev af den amerikanske

samfundsforsker Francis Fukuyama kaldt for "historiens afslutning" i hans bog *Historiens afslutning og det sidste menneske* (se kilder). Ideen om historiens afslutning faldt dog endeligt til jorden ved terrorangrebet i USA den 11. september 2001. Angrebet viste, at der fortsat var kamp om verdensordenen, og at der fandtes kræfter, som kunne og ville skade klodens eneste supermagt og de andre vestligt orienterede demokratier. Siden da er etpartistaten Kina vokset til at være en økonomisk supermagt, mens Rusland under Vladimir Putins autoritære lederskab truer med at genoplive Den Kolde Krig mellem øst og vest.